त्रियुगा नगरपालिकाको कार्यविधि न. ३

त्रियुगा नगरपालिका टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि,२०७५

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति : – २०७५।०५।०५

त्रियुगा नगरपालिका

गाईघाट, उदयपुर

त्रियुगानगरपालिका
टोल विकास संस्था संचालनकार्यविधि-२०७५

१) भुमिका :

राज्यको सेवा सुविधा र अवसरहरुलाई जनताको घर घरसम्म पुर्‍याउनका लागि विकेन्द्रिकरणको सिद्धान्त अनुसार स्थानीय सरकारको सहयोगी एकाइको रुपमा टोल विकास संस्थालाई मान्यता प्रदान गरिएको छ । टोल विकास संस्थाको लक्ष्य सशक्तीकरण र सामाजिक रुपान्तरणको प्रक्रिया मार्फत जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने तथा उपयुक्त सेवा आपूर्तिको बृद्धि गरि शिक्षित, सभ्य र समुन्नत समाजको निर्माण गर्नु हो ।

तसर्थ सहभागीतात्मक योजना प्रकृयाको माध्यमबाट गाउँ-नगर साझेदारीमा समुदायको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थीक विकास र सुशासन प्रवर्द्धन गर्न नगरपालिकाको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहनेगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार स्थानीय स्तरमा वडा समितिको सहयोगीको रुपमा टोल विकास संस्थाहरुको गठन, सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा नियमन गर्नका लागि वान्छनीय भएकोले यस त्रियुगा नगरपालिकाकाबाट यो टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७५ जारी गरिएको छ ।

२) टोल विकास संस्थाको उद्देश्य :

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरु निम्नानुसार हुनेछ ।:

(क) टोल भित्र बसोबास गर्ने गरीब तथा विपन्न परिवारहरुको गरीबी न्यूनिकरणमा टेवा पुर्‍याउने ।

(ख) एक टोल एक उत्पादनको अवधारणा अनुसार सदस्यहरुको आर्थिक विकासका लागि बचत तथा ऋण, आयमुलक, सीपमूलक र उद्यम विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

(ग) बाटो, बिजुली, सञ्चार, खानेपानी, सरसफाई, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाहरुमा टोलका सबै परिवारहरुको पहुँच पुर्‍याउन आवश्यक पहल गर्ने ।

(घ) टोललाई पूर्ण सरसफाई, पूर्ण खोप सुनिश्चित, वातावरण मैत्री, बाल मैत्री टोलको रुपमा विकास गर्ने ।

(ङ) बस्ती टोल स्तरमा सबै संस्था वा निकायहरुको प्रवेश द्धारको रुपमा विकास गर्दै टोललाई आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र भौतिक विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउने ।

(च) टोल विकास संस्थालाई वडाभन्दा तल्लो एकाईको रुपमा विकास गरी सहभागीतात्मक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रियामा सहभागी गराउने।

(छ) नगरपालिका लगायतका सम्वन्धित निकायबाट अनुमति लिई टोल विकास संस्थाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सरकारी ऐलानी एवं खाली पर्ती जग्गा लगायतका श्रोत साधनहरुको संरक्षण र उपयोग गर्ने ।

(ज) टोलको सुधार, विकास र व्यवस्थापनका लागि स्थानिय सरकारको प्रचलित ऐन कानुनको परिधि भित्र रही आवश्यक्ता अनुसार दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।

(झ) मेलमिलाप तथा मध्यस्थता अभियान संचालन गरी टोलमा आपसी सद्भाव, समझदारी र शान्ति सुव्यवस्था कायम राख्ने ।

(ञ) टोल विकास सम्वन्धि हरेक गतिविधिमा पारदर्शिता कायमगरी सुशासनलाई बढावा दिने ।

(ट) टोलको समग्र विकासका लागि नगरपालिका लगायतका निकायहरुको सहयोगमा आवश्यक योजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

३) टोल विकास संस्थाको गठन :

टोल विकास संस्थाहरुको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) नगरपालिकाको दुर्गम क्षेत्रको हकमा न्यूनतम २५ र शहरी क्षेत्रको हकमा न्यूनतम ४० घर परिवारको उपस्थितिमा निर्णय गरी टोल विकास संस्था गठनको माग गरी वडा कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्ने छ ।

(ग) प्राथमिकतामा परेका टोलहरुमा टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति र नगरपालिकाको वडा प्रतिनिधिको उपस्थितिमा टोलको कम्तिमा ८० प्रतिशत घर परिवार सम्मिलित बैठक गरी टोल विकास संस्थाको विधान र कार्यविधि बारे जानकारी गराउने ।

(घ) तोकिएको विधान र कार्यविधिको पालना गर्न टोलवासीहरु मन्जुर भएको खण्डमा कार्यसमितिको गठन, नामांकन, सिमांकन, नियमित बैठक र बचत सम्बन्धी निर्णय गरी टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।

(ङ) संस्थाको नामांकन र सिमांकन गर्दा यस अघि गठन भएका टोल विकास संस्थाहरुसंग नबाझिनेगरी गर्नु पर्नेछ ।

(च) टोल विकास संस्था गठन सम्बन्धि अन्य प्रक्रियाहरु अनुसुची १ मा उल्लेखित टोल विकास संस्थाको विधानमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।

४) टोल विकास संस्थाहरुको दर्ता, लेखापरीक्षण, नविकरण र अभिलेख व्यवस्थापन :

(क) माथि बुंदा नं. ३ अनुसार गठन भएका टोल विकास संस्थाहरुले निम्न अनुसारका कागजातहरु पेश गरी अनिवार्य रुपमा नगरपालिकामा दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

१. संस्थाको कार्यसमितिको सही छाप सहितको अनुसूची १ अनुसार संस्थाको विधान

२. माथि बुदा ३.(ग) वमोजिमको बैठकको निर्णय प्रतिलिपी

३. वडा कार्यालयको सिफारिस

४. संस्थाका सवै घरधुरी देखिने गरी बनाइएको टोलको सामाजिक तथा श्रोत नक्शा

५. नगरपालिकाबाट माग भए वमोजिमका थप कागजातहरु

(ख) संस्थाले (क) वमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरेर अनुसूची २ अनुसारको निवेदन पेश गरेको खण्डमा नगरपालिकाले अनुसूची ३ अनुसारको अभिलेख राखी अनुसूची ४ वमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।

(ग) प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ६ महिना भित्र टोल विकास संस्थाले न.पा.बाट सुचिकृत लेखा परिक्षकबाट अन्तिम लेखा परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(घ) टोल विकास संस्थाहरुले निम्न अनूसारका कागजातहरु पेश गरी प्रत्येक बर्ष कार्तिक मसान्तभित्र नविकरण गराउनू पर्नेछ ।

१. वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

२. संस्थाको प्रगती प्रतिवेदन

३. साधारण सभाको निर्णय प्रतिलिपी

(ङ) नगर कार्यपालिकाको कार्यालय र सम्वन्धित वडा कार्यालयहरुमा टोल विकास संस्थाहरुको अभिलेख व्यवस्थित गरि राख्नु पर्नेछ ।

(च) न.पा.को आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखाले प्रत्येक आ.ब.समाप्त भए पछि सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरुको आन्तरिक लेखा परिक्षण गर्नेछ ।

५) टोल विकास संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि, संस्थागत विकास र विउ पूँजी परिचालन :

(क) नगरपालिकाबाट गठन गरिने नयाँ टोल विकास संस्थाहरुको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षहरुलाई छुट्टा आधारभूत संस्थागत व्यवस्थापन तालिम प्रदान गरिने छ ।

(ख) आधारभूत तालिममा सहभागी भएका नयाँ टोल विकास संस्थाहरुको संस्थागत विकासका लागि पहिलो पटकका लागि बाक्सा, साईनबोर्ड, सामाजिक तथा श्रोत नक्शा, खातापाता र स्टेशनरी लगायतका सामाग्रीहरुको प्याकेज उपलब्ध गराईने छ ।

(ङ) टोल विकास संस्थामा जम्मा भएको बचत रकम र नगरपालिकाबाट प्राप्त विउ पूँजी लगायतका रकमहरुलाई बार्षिक १२ प्रतिशत ब्याज दरमा नबढ्ने गरी संस्थाको सदस्यहरुमा ऋण लगानी गर्नुपर्ने छ ।

(च) विउ पूँजी परिचालनका सम्बन्धमा नगरपालिकासंग भएको सम्झौता अनुसार कार्यान्वयन नगरेको खण्डमा नगरपालिकाले कुनै पनि बेला उक्त रकम फिर्ता गरी संस्थालाई आवश्यक कार्यवाही गरिने छ ।

(छ) प्रत्येक बर्ष पुराना टोल विकास संस्थाहरुको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षहरुलाई वडा स्तरमा लेखा व्यवस्थापन तथा पुनर्ताजगी तालिम प्रदान गरिने छ ।

(ज) वडा, नगर तथा विभिन्न निकायहरुबाट संचालन हुने जनसहभागीतामूलक योजना तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनका लागि सकेसम्म टोल विकास संस्थाहरुलाई जिम्मेवारी दिने ।

६) टोल विकास संस्थाहरुको सिमांकन, सिमाना एकीकरण र विभाजन सम्वन्धी व्यवस्था :

(क) टोल विकास संस्थाको सिमाना बुंदा ३ को (घ) र (ङ) बमोजिम हुनु पर्नेछ । यसको सिमाना हेरफेर गर्न मनासिब देखिएमा संस्थाको साधारण सभाबाट निर्णय गरि सम्वन्धित वडा कार्यालय र वडा समन्वय समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाको सामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।

(ख) दुई वा दुई भन्दा बढी टोल विकास संस्थाहरु समायोजन भई एउटै टोल विकास संस्था गठन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएमा उक्त संस्थाहरुको साधारण सभाबाट आवस्यक निर्णय गरि सम्वन्धित वडा कार्यालयर सिमाना हेरफेर हुने क्षेत्र नजिकको टो.वि.स.को सहमतिसहितसामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।

(ग) कुनै टोल विकास संस्थाको निर्धारित क्षेत्र ठूलो भई टोल विकास संस्था व्यवस्थित रुपले परिचालन गर्न वाधा पुगेको अवस्थामा उक्त संस्थालाई एक पटकमा बढीमा दुईवटा संस्थाहरुमा विभाजन गर्न सकिने छ । यस्तो विभाजन गर्दा संस्थाको साधारण सभाबाट आवस्यक निर्णय गरि सम्वन्धित वडा कार्यालय र वडा समन्वय समितिको सिफारिशमा नगरपालिकाको सामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।

७) टोल विकास संस्थाहरुको काम कर्तव्य र अधिकार :

(क) पारदर्शिता, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धि काम, कर्तव्यहरु :

१. टोल विकास संस्थाहरु पूर्णरुपमा नगरपालिका, आफ्ना सदस्य र साधारण सभाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।

२. टोल विकास संस्थाहरु नगरपालिकामादर्ता हुनु पर्नेछ ।

३. टोल विकास संस्थाको बैठक नियमित रुपमा बस्नु पर्नेछ । प्रत्येक बैठकमा कम्तीमा ७५ प्रतिशत सदस्यहरुको अनिवार्य उपस्थिति भएको हुनु पर्नेछ ।

४. बैठकमा प्रस्तुत गर्नको लागि तयार गरिएको सबै विषयहरुमा छलफल गरी सर्वसम्मत निर्णय गर्ने प्रयास गर्नु पर्नेछ । सर्वसहमत नभएको खण्डमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । निर्णय प्रकृया पारदर्शी हुनु पर्नेछ ।

५. टोल विकास संस्थाले योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सहभागितामूलक ढङ्गबाट गर्नु पर्नेछ ।

६. टोल विकास संस्थाले गरेको कार्यको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनिवार्यरुपमा नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

७. वडा समितिको सहयोगीको रुपमा कार्य गर्नु टोल विकास संस्थाको कर्तव्य र जिम्मेवारी हुनेछ ।

८. कुनै पनि टोल विकास संस्थाले संस्थाको बैठकमा राजनैतिक विषयहरुमा छलफल गर्न पाईने छैन ।

९. संस्थामा प्राप्त हुने सम्पूर्ण रकम बैंकमा जम्मा गरी बैंक खाता मार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।

१०. संस्थाले गरेका कामहरुको बार्षिक रुपमा लेखापरीक्षण गराई साधारण सभाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

११. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुबाट प्राप्त योजनाहरुको अनुगमन गरी [illegible] प्रदान गर्ने ।

३. कुनै पनि अन्य संस्था तथा निकायसंग विभिन्न कार्य गर्दा आवश्यक समन्वय, सम्बन्ध र सम्झौता गर्नु पूर्व नगरपालिकाको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
४. नगरपालिकाले कुनै अधिकार प्रत्यायोजन गरेमा संस्थाले आफ्नो टोल विकास क्षेत्र भित्र तोकिए बमोजिमको शुल्क लिन पाउने छ ।
५. टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी नीति नियमहरु बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
६. टोल विकास संस्थाले ऐन कानुनको परिधि भित्र रही दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
७. संस्थालाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्ने, भवन निर्माण गर्ने वा भाडामा वा लिजमा लिने छ र कम्प्यूटर, टेलिफोन, टाइपराइटर, फ्याक्स जस्ता कार्यालय सामान तथा सवारी साधन खरिद गर्ने वा भाडामा लिई प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

८. संस्थालाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी नियुक्त गर्ने तथा तिनको सेवा, सुविधा र शर्तहरू निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

९. टोलको चौतर्फि विकास र व्यवस्थापनमा टेवा पुर्‍याउनका लागि आवश्यक नीति नियम तथा आचारसंहिता बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१०. संस्थाको नीति नियम, आचारसंहिता तथा निर्णयको पालना नगर्ने वा टोलको विकास र अनुशासनमा खलल पुर्‍याउने सदस्यहरुलाई कालो सूचीमा राखी नगरपालिकाबाट हुने कामकाजमा रोक लगाउन आवश्यक सिफारिश गर्न सक्नेछ ।
११. कुनै उपभोक्ता समितिबाट वा ठेक्का पट्टामा संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र सम्पन्न योजनाहरुको हकमा फरफारकका लागि कामको अनुगमन मुल्यांकन गरी आवश्यक सिफारिश गर्नेछ ।
१२. प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्र संस्थाको लेखापरिक्षण गराई प्रगति प्रतिवेदन सहित नगरपालिकामा नविकरण गराउनु पर्नेछ ।
१३. टोल विकास संस्थाहरु नगरपालिका वा नगर समन्वय समितिले बोलाएको नगर तथा वडास्तरीय बैठक, मेला, तालिम, गोष्ठि, समारोह, अभियान आदिमा अनिवार्य रुपमा सहभागी हुनु पर्नेछ ।

(ग) सचेतना, विकास र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरु :
१. टोलको सम्पूर्ण घरपरिवारहरुको पारिवारिक विवरण संकलन गरी त्यसको अद्यावधिक सूचना तथा अभिलेख राख्ने ।
२. प्राथमिकताको आधारमा टोलको विकासका लागि योजनाहरुको पहिचान गरी वडामा सिफारिश गर्ने ।
३. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था मार्फत प्राप्त हुने योजना तथा कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण सिर्जना गर्ने ।
४. टोलमा विद्यमान कुरिती, कुसंस्कार, कुप्रथा, दुर्व्यसन, हिंसा र अन्यायहरुका विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
५. मेलमिलाप र मध्यस्थताको माध्यमबाट टोलमा शान्ति र सदभाव कायम गर्ने ।
६. टोलको घरपरिवारहरुले प्रयोग गर्ने भाषा, कला, संस्कृति र संस्कारहरुको विकासमा जोड दिने ।
७. टोलको सरसफाई र वातावरण संरक्षणमा जोड दिने ।
८. समुदायमा आधारित उत्पादनमूलक कार्य तथा आर्थिक उद्यमलाई अघि बढाउन टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
९. सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागी जनसहभागिता जुटाउने र सहयोगी निकायहरुसंग आवश्यक सहयोग लिई टोल विकास गर्न सक्नेछ ।

१०. नगरपालिका र वडा समितिले तोकेको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

८) टोल विकास संस्थाहरुको नगर र वडा समन्वय समिति सम्बन्धी व्यवस्था :
(क) टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिहरुको गठन र परिचालन :
१. नगरपालिकाको टोल विकास संस्थाहरु गठन भएका प्रत्येक वडाहरुमा टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति गठन गरिने छ ।

वडा भेलाबाट न्यूनतम ५ देखि बढीमा ११ सदस्यीय सचिवालय समिति गठन गरिने छ ।वडा समन्वय समिति सचिवालयको कार्यकाल २ वर्षको हुने छ ।

५. टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति सचिवालयमा टोल विकास संस्थाहरुका अध्यक्षहरु मध्येबाट संयोजक १, सहसंयोजक १, सचिव १, सहसचिव १ र बढीमा ७ सदस्य रहने छ । ४ पदाधिकारीहरु मध्ये २ जना महिला अनिवार्य हुनुपर्ने छ ।

६. टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिको सचिवालय सम्बन्धित वडाको वडा कार्यालयमा रहने छ ।

७. प्रत्येक महिना वडा समन्वय समिति सचिवालयको नियमित बैठक सम्बन्धित वडा कार्यालयमा बस्ने छ ।

८. सचिवालय समितिले वडा भित्र टोल विकास संस्थाहरुको गठन, परिचालन र हकहित सम्बन्धी कार्यहरुको लागि आवश्यक नेतृत्व गर्ने छ ।

९. सम्बन्धित वडाबाट टोल विकास संस्थाहरु र वडा समन्वय समितिको परिचालन र व्यवस्थापन, अनुगमन र मूल्यांकनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नेछ ।

(ख) टोल विकास संस्था नगर समन्वय समितिको गठन र परिचालन :

१. त्रियुगा नगरपालिकाबाट गठन र दर्ता भएका सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरुको हकहित, समन्वय र सहकार्यका लागि एक टोल विकास संस्था नगर समन्वय समिति गठन गरिने छ ।

२. टोल विकास संस्थाहरुको वडा स्तरीय भेलाबाट वडा समन्वय समिति गठन गर्नुका अतिरिक्त उपस्थित अध्यक्षहरु मध्येबाट एक जना नगर प्रतिनिधि छनोट गरि पठाउने छ । उक्त नगर प्रतिनिधिहरु नगर समन्वय समितिको सदस्य हुनेछन् ।

३. नगर प्रमुख टोल विकास संस्था नगर समन्वय समितिको मुख्य संरक्षकको रुपमा हुनेछ ।

४. नगरपालिकाको सामाजिक विकास शाखा प्रमुख वा निजले तोकेको कर्मचारी समन्वय समितिको आमन्त्रित सदस्य हुने छ ।

५. प्रत्येक वडाबाट छनोट भई आएका नगर प्रतिनिधिहरुको पहिलो बैठकले समावेशी प्रतिनिधित्वलाई मध्यनजर गर्दै टोल विकास संस्थाहरुका अध्यक्षहरु मध्येबाट दुर्गम क्षेत्र, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी तथा मुस्लिम समुदायको प्रतिनिधित्व हुनेगरी ३ जना महिला सदस्य मनोनयन गर्नेछ ।

६. वडाहरुबाट छनोट भई आएका र मनोनयन भएका सम्पूर्ण सदस्यहरुले आफु मध्येबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सह-सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै २ पदमा महिला अनिवार्य हुनेगरी पदाधिकारीहरुको चयन गर्नेछ ।

७. नगर समन्वय समितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ ।

८. एउटै व्यक्ति, संस्था र वडाबाट सचिवालय समितिको पदाधिकारी भित्र उही पदमा लगातार दुई पदावधि भन्दा बढी बस्न पाउने छैन् ।

(ग) समन्वय समितिको सचिवालय :

१. नगरपालिकाले नगरमा टोल विकास संस्था नगर समन्वय समितिको र वडा स्तरमा वडा समन्वय समितिको एक छुट्टै सचिवालयको व्यवस्था गर्नेछ ।

२. सचिवालयमा टोल विकास संस्था सम्बन्धी सम्पूर्ण अभिलेखहरु व्यवस्थित गरिनेछ ।

३. नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाहरु सम्बन्धी रेखदेख, व्यवस्थापन र नियमित प्रशासन संचालन गर्नका लागि कर्मचारीहरु मध्ये एक जना फोकल पर्सन तोक्ने छ ।

४. फोकल पर्सनले समन्वय समितिसंग समन्वय गरी सचिवालयको सम्पूर्ण नियमित कार्यहरु गर्ने/गराउने छ ।

(घ) नगर समन्वय समितिको कोष :

१. नगर समन्वय समितिको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट सचालन हुनेगरी नगरपालिकाको सिफारिशमा बैंक खाता खोलि कोष खडा गरिनेछ ।

९. समन्वय समितिको सभा र बैठक सम्बन्धी व्यवस्था

९.१ समन्वय समितिको बैठक सम्वन्धी व्यवस्था:

(क) समन्वय समितिको नियमित बैठक महिनाको एक पटक बस्ने छ । आवश्यक्ता अनुसार थप बैठकहरु पनि बस्न सकिनेछ ।

(ख) समन्वय समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्ने छ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र उपाध्यक्षको पनि अनुपस्थितिमा जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।

(ग) समितिको बैठकले कार्ययोजना बनाई क्रियाकलापहरुलाई अगाडि बढाउनुका साथै प्रगतिको समिक्षा गर्ने काम गर्छ ।

(घ) कुनै कारण वस समितिमा कुनै पद रिक्त भएमा समितिको बैठकले निर्णय गरी रिक्त स्थान पुर्ति गर्न सक्नेछ ।

(ङ) टोल विकास संस्था सम्बन्धि कार्यविधि वा को विधानमा संशोधन गर्नुपरेमा वा अन्य कुनै नीति, निर्देशिका वा कार्यविधिहरु बनाउनु परेमा वा संशोधन गर्नु परेमा नगर समन्वय समितिले वडा समन्वय समितिहरुसंग परामर्श गरी सोको मस्यौदा तयार गरी नगरपालिकामा स्विकृतिका लागि पेश गर्न सक्नेछ ।

९.२ टोल विकास संस्थाहरुको सभा सम्बन्धी व्यवस्था :

(क) प्रत्येक वडाहरुमा वडाका सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरुको उपस्थितिमा चौमासिक सभा तथा समिक्षा गरिने छ। वडा स्तरीय चौमासिक सभाले टोल विकास संस्थाहरुको प्रगतिको समिक्षा गर्नुका साथै वडा कार्यालयको योजना तथा कार्यक्रमहरुमा सहयोग पुर्‍याउन आवश्यक निर्णयहरु गर्नेछ ।

(ख) नगरपालिका अन्तर्गतका सम्पूर्ण वडा समन्वय समितिका संयोजक, सहसंयोजक, सचिव, सहसचिव र नगर प्रतिनिधिहरुको सहभागीतामा बर्षको एक पटक बार्षिक नगर सभा तथा समिक्षा कार्यक्रमको आयोजना गरिनेछ ।

(घ) वार्षिक सभाले उत्कृष्ट टोल विकास संस्थाहरुलाई पुरस्कृत गर्नेछ साथै विधान र कार्यविधि विपरित काम गर्ने संस्थाहरुलाई आवश्यक कार्यवाहिका लागि सिफारिश गर्नेछ ।

(ङ) बार्षिक सभाले समन्वय समितिको बार्षिक आर्थिक तथा प्रगति प्रतिवेदन अनुमोदन गर्नुको साथै नीति नियम बनाउन र विधान तथा कार्यविधिमा संशोधन गर्नुपर्ने बुँदाहरु बारे निर्णय गरी नगरपालिकामा सिफारिश गर्न सक्नेछ ।

१०) समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार :

समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) टोल विकास संस्था समन्वय समिति पूर्णरुपमा नगरपालिकाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।

(ख) टोल विकास संस्थाहरुको गठन, पुनर्गठन, समायोजन र विभाजन गर्ने कार्यमा नेतृत्व प्रदानगरी आवश्यक सहजीकरण गर्नेछ ।

(ग) टोल विकास संस्थाहरुको क्षमता विकासमा टेवा पुर्‍याउने छ ।

(घ) समन्वय समितिको बैठक र सभाको कार्ययोजना बनाई समयमै सम्पन्न गर्न आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्नेछ।

(ङ) टोल विकास संस्थाहरुको अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने छ ।

(च) उत्कृष्ट टोल विकास संस्थालाई पुरस्कृत गर्ने र आवश्यक कार्यवाही गर्न नगरपालिकामा सिफारिश गर्नेछ ।

(छ) टोल विकास संस्था भित्र वा टोल विकास संस्थाहरुका बीच देखिएका वादविवाद वा समस्याहरुको समाधानका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्नेछ ।

(ञ) वडा र नगरपालिकाबाट टोल विकास संस्थाहरुको विकासका लागि विनियोजित बजेट अनुसार कार्यक्रम बनाई नगरपालिकामा पेश गर्नेछ ।

(ट) टोल विकास संस्थाहरुबाट माग भई आएका योजनाहरु मध्ये उत्कृष्ट योजना छनोटका सूचकहरु तयार गरी उक्त सूचकहरुको आधारमा योजनाहरु छनोट गरी कार्यान्वयका लागि नगरपालिकामा सिफारिश गर्नेछ ।

(ठ) नगरपालिका वा टोल विकास संस्थाहरुबाट सञ्चालन गरिने योजनाहरुको अनुगम मुल्यांकन कार्यमा आवश्यक सहभागीता जनाउनेछ ।

(ड) नगरपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रिया लगायत विभिन्न समितिमा टोल विकास संस्था समन्वय समितिको प्रतिनिधि माग गरेको खण्डमा प्रतिनिधि पठाउने छ ।

(ढ) विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी, नीजि क्षेत्र वा निकायहरुसंग समन्वय, सहकार्य र सहयोग प्राप्त गरी टोल विकास सँस्थाहरुको हकहितमा विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सकिनेछ ।

(ण) विभिन्न निकायहरुसंग सहयोग र सहकार्यमा टोल विकास संस्थाहरुको हकहितका लागि कार्यक्रम विस्तार गर्न नगर समन्वय समितिलाई प्रचलित ऐन कानुन अनुसार अन्य निकायहरुमा दर्ता वा आवद्धता गराउन आवश्यक भएमा नगरपालिकाको सिफारिश लिई दर्ता वा आवद्धता गराउन सकिनेछ ।

(त) नगरपालिकाको विभिन्न कार्यक्रम तथा अभियानहरुलाई सफल बनाउन नगरपालिकाको निर्देशनमा आवश्यक कार्यहरु गरिनेछ ।

११. विविध :

(क) सम्पत्ति तथा दायित्व :

प्रचलित नियम कानुनमा व्यवस्था भए अनुसार टोल विकास संस्था वा नगर समन्वय समितिको आफ्नो नाममा रहेको सम्पत्ति व्यक्ति सरह भोगचलन गर्न पाउनेछ । संस्था वा समन्वय समिति विघटन भएमा सो सम्पत्ति स्वत: नगरपालिकाको स्वामित्वमा आउनेछ ।

(ख) अविश्वासको प्रस्ताव:

टोल विकास संस्था वा समन्वय समितिका सदस्य संख्याको कम्तिमा एक तिहाई सदस्यहरुले लिखित रुपमा स्पष्टिकरण सहित निवेदन दिएमा अविश्वासको प्रस्ताव ल्याएको मान्नु पर्नेछ । जुन पदाधिकारी प्रति अविश्वासको प्रस्ताव ल्याएको हो सो व्यक्तिले बार्षिक सभामा आफ्नो स्पष्टीकरण पेश गर्न पाउनु पर्नेछ ।

(ग) जवाफदेहीता :

यस निर्देशिकामा उल्लेखित कार्यहरु संचालन गर्नु पूर्व सम्वन्धीत निकायको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्ने भएमा स्वीकृति लिएर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ । स्वीकृति लिनु पर्नेमा नलिई कुनै कार्य गरेमा टोल विकास संस्थाका वा समन्वय समितिका पदाधिकारीहरु पूर्ण रुपमा जवाफदेही हुनु पर्नेछ ।

(घ) निर्देशिकाको व्याख्या :

यो निर्देशिकाको अन्तिम व्याख्या गर्ने अधिकार त्रियुगा नगर कार्यपालिकामा निहित रहनेछ ।

(ङ) बचाउ :

(क) यस निर्देशिकामा लेखिएका कुराहरुको हकमा यसै बमोजिम लागु हुनेछ ।

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र त्रियुगा नगरपालिकाको प्रचलित ऐन, कानून तथा कार्यविधिहरुमामा उल्लेख भए जति सोही बमोजिम लागु हुनेछ ।

(ग) माथि (क) र (ख) मा उल्लेख भए बमोजिम बाहेक अन्यको हकमा प्रचलित ऐन कानुन बमोजिम हुनेछ ।

(घ) यो कार्यविधि कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आएमा सो नगर कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार फुकाईने छ ।

(ङ) टोल विकास संस्थाहरुको विधान अनुसूची १ बमोजिम हुनेछ ।

विधान २०७४

प्रस्तावना

स्थानिय रुपमा उपलब्ध श्रम, सिप र साधन तथा अवसरलाई अधिकतम परिचालन गरी गाँउ-नगरको अन्तर सम्बन्धलाई सुदृढिकरण गर्न तथा गाउँ र नगरको सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई एक अर्काको परिपुरकको रुपमा विकसित गरि गरीबी न्यूनिकरणका प्रयासमा ठोस योगदान पुरयाउन सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्न, उद्यमी समाजको निर्माण गर्न तथा टोलका जनसमुदायलाई संस्थागत विकास गर्दै वातावरण मैत्री, बाल मैत्री, महिला मैत्री, अपाङ्ग मैत्री एवं गरीबी प्रति संवेदनशील शिक्षित, सभ्य र समुन्नत समाजको निर्माण गर्न.........................टोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न वान्छनिय भएकोले यो विधान बनाईएको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

(क) यस संस्थाको नाम ....टोल विकास संस्था रहने छ ।

(ख) यस टोल विकास संस्थाको चार किल्ला सिमाना निम्न अनुसार हुनेछ ।
पुर्व.................................,पश्चिम.....................................,उत्तर......................
........र दक्षिणमा...................................रहने छ र यति चार किल्ला भित्रका सबै घरधुरी यस संस्थाका सदस्य रहने छन ।

(ग) यो विधान टोल विकास संस्था नगर समन्वय समितिबाट पारित भई नगरपालिकामा दर्ता भएको मितिबाट लागु हुनेछ ।

(घ) यस संस्थाको कार्यालय त्रियुगा नगरपालिका वडा नं......को ....टोलमा रहने छ ।

२. परिभाषा :

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा

(क) "नगरपालिका" भन्नाले त्रियुगा नगरपालिकालाई जनाउने छ ।

(ख) "समन्वय समिति" भन्नाले टोल विकास संस्थाहरुको नगरस्तरीय समन्वय समितिलाई जनाउने छ ।

(ग) "टोलविकास संस्था" भन्नाले यस.......................................टोल विकास संस्थालाई जनाउने छ ।

(घ) "सदस्य" भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको सम्पुर्ण सदस्य एवं संचालक समिति समेतलाई जनाउने छ ।

(ङ) "साधारण सभा" भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरुको वार्षिक भेलालाई सम्झनु पर्दछ ।

(च) "समिति" भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको संचालक समितीलाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) "बैठक" भन्नाले संस्थाको संचालक समिति, उपसमितिहरु र सदस्यहरुको संयुक्त वा छुटाछुटै बैठकलाई सम्झनु पर्छ ।

(ज) "कार्यगत समुह" भन्नाले साधारण सभाले विशेष जिम्मेवारी दिई गठन भएका समुह वा संस्था भित्र विभिन्न कार्य गर्नका निमित गठित समुहहरुलाई सम्झनु पर्दछ ।

(झ) "उप समिती" भन्नाले कुनै निश्चित कार्य तथा अवधी तोकी गठन गरिएको उप समितीलाई सम्झनु पर्दछ

(ठ) "ऋण" भन्नाले एकमुष्ट वा किस्ता बन्दीका रुपमा फिर्ता बुझाउने गरी निश्चित अवधी, ब्याज दर उद्देश्यका साथ प्रदान गरेको रकमलाई जनाउदछ ।

(ठ) "तोकिए वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले संस्थाले समय समयमा निर्णय गरेको बमोजिम, निर्धारित कार्य विधि वा यस विधान अन्तरगत बनाईएका नियमावली वा विनियममा उल्लेखित कुराहरुलाई जनाउदछ ।

३. संगठीत संस्था हुने :

(क) संस्थाको छाप : गोलो घेरामा टोल विकास संस्थाको नाम, ठेगाना र बीचमा स्थापना बर्ष उल्लेख भएको संस्थाको एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(ख) संस्थाले व्यक्ति सरह चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न वा कुनै प्रकारको बन्दोवस्त गर्न सक्नेछ

(ग) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र सो उपर नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

परिच्छेद २

उद्देश्य

४. संस्थाको उद्देश्य :

यस टोल विकास संस्थाको देहाय बमोजिमको उद्देश्य रहने छ ।

(क) टोल भित्र बसोबास गर्ने गरीब तथा विपन्न परिवारहरुको गरीबी न्यूनिकरणमा टेवा पुर्‍याउने ।

(ख) एक टोल एक उत्पादनको अवधारणा अनुसार सदस्यहरुको आर्थिक विकासका लागि बचत तथा ऋण, आयमुलक, सीपमूलक र उद्यम विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

(ग) बाटो, विजुली, सञ्चार, खानेपानी, सरसफाई, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार लगायतका आधारभुत सेवा सुविधाहरुमा टोलका सबै परिवारहरुको पहुँच पुर्‍याउने आवश्यक पहल गर्ने ।

(घ) टोललाई पूर्ण सरसफाई, पूर्ण खोप सुनिश्चित, वातावरण मैत्री, बाल मैत्री टोलको रुपमा विकास गर्ने ।

(ङ) वस्ती टोल स्तरमा सबै संस्था वा निकायहरुको प्रवेश द्वारको रुपमा विकास गर्दै टोललाई आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र भौतिक विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउने ।

(च) टोल विकास संस्थालाई वडाभन्दा तल्लो एकाईको रुपमा विकास गरी सहभागीतात्मक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रियामा सहभागी गराउने।

(छ) नगरपालिका लगायतका सम्वन्धित निकायबाट अनुमति लिई टोल विकास संस्थाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सरकारी ऐलानी एवं खाली पर्ती जग्गा लगायतका श्रोत साधनहरुको संरक्षण र उपयोग गर्ने ।

(ज) टोलको सुधार, विकास र व्यवस्थापनका लागि स्थानिय सरकारको प्रचलित ऐन कानुनको परिधि भित्र रही आवश्यक्ता अनुसार दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।

(झ) मेलमिलाप तथा मध्यस्थता अभियान संचालन गरी टोलमा आपसी सद्भाव, समझदारी र शान्ति सुव्यवस्था कायम राख्ने ।

(ञ) टोल विकास सम्वन्धि हरेक गतिविधिमा पारदर्शिता कायमगरी सुशासनलाई बढावा दिने ।

५.टोल विकास संस्थाको काम, कर्तब्य र अधिकारहरु :

(क) पारदर्शिता, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धि काम, कर्तव्यहरु :

१. टोल विकास संस्थाहरु पुर्णरुपमा नगरपालिका, टोल बासी र साधारण सभाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।

४. बैठकमा प्रस्तुत गर्नको लागि तयार गरिएको सवै विषयहरुमा छलफल गरी सर्वसम्मत निर्णय गर्ने प्रयास गर्नु पर्नेछ । सर्वसहमत नभएको खण्डमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । निर्णय प्रकृया पारदर्शी हुनु पर्नेछ ।

५. टोल विकास संस्थाले योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सहभागितामूलक ढङ्गबाट गर्नु पर्नेछ ।

६. टोल विकास संस्थाले गरेको कार्यको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनिवार्यरुपमा नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

७. वडा समितिको सहयोगीको रुपमा कार्य गर्नु टोल विकास संस्थाको कर्तव्य र जिम्मेवारी हुनेछ ।

८. कुनै पनि टोल विकास संस्थाले संस्थाको बैठकमा राजनैतिक विषयहरुमा छलफल गर्न पाईने छैन ।

९. संस्थामा प्राप्त हुने सम्पूर्ण रकम बैंकमा जम्मा गरी बैंक खाता मार्फत् मात्र कारोवार सञ्चालन गरिनेछ ।

१०. संस्थाले गरेका कामहरुको वार्षिक रुपमा लेखापरीक्षण र सामाजिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(ख) नीतिगत तथा व्यवस्थापकीय काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. नगरपालिकाले टोल विकास संस्थालाई सिफारिस गर्नु तोकिदिएको विषयमा तोकिएको दस्तुर लिई सिफारिस दिनु पर्नेछ ।

२. नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने जग्गा तथा अन्य श्रोत साधनहरुको संरक्षण तथा उपयोग गर्नु परेमा अनुमति लिएर गर्न सक्नेछ ।

३. कुनै पनि संघ संस्था तथा निकायसंग विभिन्न कार्य गर्दा आवस्यक समन्वय, सम्बन्ध र सम्झौता गर्नु पूर्व नगरपालिकाको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

४. नगरपालिकाले कुनै अधिकार प्रत्यायोजन गरेमा संस्थाले आफ्नो टोल विकास क्षेत्र भित्र तोकिए बमोजिमको शुल्क लिन पाउने छ ।

५. टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी नीति नियमहरु बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

६.टोल विकास संस्थाले ऐन कानुनको परिधि भित्र रही दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

७. संस्थालाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्ने, भवन निर्माण गर्ने वा भाडामा वा लिजमा लिने छ र कम्प्यूटर, टेलिफोन, टाइपराइटर, फ्याक्स जस्ता कार्यालय सामान तथा सवारी साधन खरिद गर्ने वा भाडामा लिई प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

८. संस्थालाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी नियुक्त गर्ने तथा तिनको सेवा, सुविधा र शर्तहरू निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

९. टोलको चौतर्फि विकास र व्यवस्थापनमा टेवा पुर्याउनका लागि आवश्यक नीति नियम तथा आचारसंहिता बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१०. संस्थाको नीति नियम, आचारसंहिता तथा निर्णयको पालना नगर्ने वा टोलको विकास र अनुशासनमा खलल पुर्याउने सदस्यहरुलाई कालो सूचीमा राखी नगरपालिकाबाट हुने कामकाजमा रोक लगाउन आवश्यक सिफारिश गर्न सक्नेछ ।

११. कुनै उपभोक्ता समितिबाट वा ठेक्का पट्टामा संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र सम्पन्न योजनाहरुको हकमा फरफारकका लागि कामको अनुगमन मुल्यांकन गरी आवश्यक सिफारिश गर्नेछ ।

१२. प्रत्येक वर्ष कार्तिक मसान्त भित्र संस्थाको लेखापरिक्षण गराई प्रगति प्रतिवेदन सहित नगरपालिकामा नविकरण गराउने छ ।

१३. टोल विकास संस्थाहरु नगरपालिका वा नगर समन्वय समितिले बोलाएको नगर तथा वडास्तरीय बैठक, तालिम, गोष्ठि, समारोह, अभियान आदिमा अनिवार्य रुपमा सहभागी हुनु पर्नेछ ।

(ग) योजना तथा कार्यक्रमहरु सम्बन्धी कार्यहरु :

१. समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमलाई अघि बढाउन टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु पर्ने छ ।

२. टोल विकास संस्थाले प्रवर्द्धन गरेका समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमहरुले ऋण

४. समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमहरुले आपसी छलफलद्वारा कार्यक्रम तथा योजनाहरु तर्जुमा गर्नु पर्नेछ ।

५. टोल विकास संस्थाले सदस्यहरुको हित हुने सामाजिक-आर्थिक विकासका कृयाकलापहरु सहभागितामूलक ढङ्गबाट कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

६. टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुको गरिबीलाई निश्चित आधारमा वर्गीकरण गरी तिनको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

७. टोल विकास संस्थाले आफनो दीर्घकालीन विकासको लागि सामान्य अवधारणा तथा दृष्टिकोण निर्माण गर्नु पर्नेछ । उक्त अवधारणा नगरपालिकाको अवधारणामा आधारीत हुनु पर्नेछ ।

८. टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुलाई विभिन्न कार्यगत समूहमा संगठीत गरी समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा कृयाशिल हुन अभिप्रेरित गर्नु पर्नेछ ।

९. टोल विकास संस्थाले आफ्नो भौगोलिक सिमाना क्षेत्र भित्रका घरधुरी सदस्यहरुबाट गठित उद्यमहरुलाई उद्यम व्यवसाय गर्न सहजीकरण तथा नगरपालिकामा दर्ता गर्न आवश्यक सिफारिश प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

१०. एक भन्दा बढी टोल विकास संस्था संग सम्वन्धित विकास निमार्ण कार्य तथा वडा स्तरीय विकास निर्माण कार्यमा टोल विकास संस्था परिचालित हुन वा सक्रिय भुमिका निर्वाह गर्न सम्बन्धित वडा क्षेत्र भित्र गठित सबै टोल विकास संस्थाहरुका अध्यक्ष, सचिव तथा कोषाध्यक्षहरु संयुक्त भेला भई वडा समितिको संयोजनमा टोल विकास संस्थाहरुको एउटा कार्यमूलक समूह निर्माण गरी अगाडी बढन सक्नेछन् ।

११. सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागी जनसहभागिता जुटाउने र सहयोगी निकायहरु संग आवश्यक सहयोग लिई टोल विकास गर्न सक्नेछ ।

१२. संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्नका लागि विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी र निजि क्षेत्रसंग समन्वय, सहकार्य र सहयोग प्राप्त गरी आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१३. सदस्यहरुबाट नियमित बचत संकलन गर्ने तथा ऋण परिचालन गर्न सक्नेछ ।

१४. संस्थाको भौगोलिक क्षेत्रभित्र विकास, निर्माण लगायतका योजनाहरु संचालन गर्नेछ ।

१५. नगरपालिकाद्वारा टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुको आर्थिक विकासका लागि विनियोजित सामाजिक परिचालनद्वारा गरीवि न्यूनिकरण बजेट अन्तर्गत योजनाको माग गरेको समयमा तोकिएको प्रक्रिया पुरागरी योजना पेश गर्न सकिन्छ ।

१६. नगरपालिका लगायत विभिन्न निकायहरुको सहयोगमा टोल विकास संस्थाले संचालन गरेका योजनाहरु निर्धारीत समयमै सम्पन्न गरी फरफारक गर्नुपर्नेछ ।

१७. गाउँ नगरको अन्तर सम्वन्ध बढाउन विभिन्न सृजनात्मक कार्यहरु गर्ने जस्तै ग्रामीण क्षेत्रको उत्पादन शहरमा खपत गराउन, बजारमा माग भए अनुरुपको उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गर्ने साथै ग्रामीण क्षेत्रमा नगरको सेवा सुविधाहरु विस्तार गर्न र सेवा मुलक उद्यम सिर्जना गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

१८. टोल विकास संस्थाले निर्णय गरे अनुसारको अन्य कार्य गर्ने ।

परिच्छेद ३

सदस्यता

(ख) सदस्य बन्न ईच्छुक नयाँ टोल बासीलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(ग) एउटै व्यक्ति वा घरधुरी एक भन्दा बढी टोल विकास संस्थाको सदस्य बन्न पाउने छैन ।

(घ) एक घरधुरी एक सदस्यको अवधारणा अनुसार मात्र सदस्यता प्रदान गर्नसकिने छ ।

(ङ) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा वा संस्थाको बैठक तथा क्रियाकलापहरुमा सहभागी हुन नसक्ने भएमा निजको परिवारबाट सट्टामा अर्को व्यक्ति नामसारी गरी सदस्य बन्न सक्नेछ ।

७. सदस्यता नरहने :

(क) सदस्य टोलबाट बसाई सरी अन्त गएमा ।

(ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा ।

(ग) वार्षिक रुपमा तोकिएको शुल्क बुझाई सदस्यता नबिकरण नगराएमा ।

(घ) संस्थाको विधान, नीति नियम, आचारसंहिता र निर्णय पालन नगरेको भनि साधारण सभाले ठहर गरेमा ।

(ङ) संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने कुनै कार्य गरेमा वा नैतिक पतन , आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यता बाट हटाउने निर्णय गरेमा । तर सम्वन्धीत सदस्यहरुलाई सफाई दिने अबसर बाट बन्चित गरिने छैन । यस सम्वन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारण सभाको हुनेछ ।

८. संस्था गठन एवं कार्य संचालन विधि :

(क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरुको सर्व सम्मती निर्णय बाट टोलको क्षेत्र निर्क्यौल गरेपछि त्यस टोल भित्र बसोबास गर्ने सम्पुर्ण घरधुरीको उपस्थितीमा संस्था गठन गरिनेछ ।

(ख) दफा ८ (क) बमोजिम टोल विकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएकाहरुले गरेको सर्व सम्मत निर्णयहरुको आधारमा बढीमा ११ सदस्यीय संस्था संचालक समिति गठन हुनेछ । यस समितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सह-सचिव, कोषाध्यक्ष र सदस्यहरु हुनेछन ।

(ग) संचालक समितिको कार्यकाल २ बर्षको हुनेछ ।

(घ) संस्थाको संचालक समितिको पदाधिकारी र सदस्यमा कम्तिमा ३३ प्रतिशत महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।

(ङ) समावेशी लोकतन्त्रको संस्थागत विकासका लागी संस्थाको नेतृत्व तहमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग र विपन्न परिवारबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यको सर्वसम्मत चयनलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

परिच्छेद ४

संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार

९. संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम कर्तव्य अधिकार :

टोल विकास संस्थालाई कसरी प्रभावकारी बनाउने भन्ने सम्बन्धमा संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम कर्तव्य र अधिकार निम्न बमोजिम हुनेछ ।

(क) संस्थाको अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१) टोल विकास संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने बैठकको लागी मिती समय र स्थानको निर्णय गर्ने

(४) छलफल हुदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।

(५) बैठकमा आवश्यक प्रस्तावहरु पेश गर्न लगाउने ।

(६) निर्णयहरु लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।

(७) सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यक्ता अनुसार सहयोग पुर्याउने ।

(८) विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

(९) संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रवन्ध मिलाउने ।

(१०) आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।

(११) अन्य सहयोगी निकायहरुसंग समन्वय राख्ने, आवश्यक परेमा परिचालनको वन्दोवस्त गर्ने ।

(१२) विशेष बैठकको आवश्यक्ता परेमा सबै सदस्यहरुको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।

(१३) विभिन्न प्रकारका समन्वय बैठकमा भाग लिने ।

(ख) संस्थाको उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(क) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले तोके बमोविमको काम, कर्तव्य र अधिकारको प्रयोग गर्नेछ ।

(ख) अध्यक्षलाई सक्रिय सहयोग गर्नेछ ।

(ग) संस्थाको हितको लागि नियमित आइपर्ने आवश्यक काम गर्नेछ ।

(घ) आफ्नो विशेष'जिम्मेवारी अनुसारको काम गर्ने ।

(ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने,
(२) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षलाई बैठकको अध्यक्षता गराउने,
(३) एक तिहाई सदस्यहरुले विशेष बैठकको लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने,
(४) बैठक पुस्तिकामा उपस्थिति गराउने,
(५) छलफलका प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखि पढेर सुनाउने । पुन: प्रत्येक सदस्यहरुलाई हस्ताक्षर गर्न लगाउने ।
(६) वचत तथा ऋण लगानीको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुर्याउने ।
(७) संस्थाको कृयाकलापको वारेमा सदस्यहरुलाई जानकारी गराउने ।
(८) संस्था संचालनमा र अन्य सदस्यहरुलाई आवस्यक सहयोग गर्ने ।

(९) आफ्नो जिम्मेवारी अनुसारका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(घ) सह- सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(क) सचिवको सहयोगीको रूपमा काम गर्ने ।

(ख) सचिवको अनुपस्थितिमा निजले जिम्मेवारी दिएको काम काज सम्हाल्ने ।

(ग) अध्यक्ष र सचिवको निर्देशन अनुसार अन्य आवश्यक काम गर्ने गराउने ।

(ङ) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१) प्रत्येक बैठकमा सबै सदस्यहरुवाट वचत संकलन गरि वचतको विवरण पेश गर्नु पर्ने,
(२) प्रत्येक सदस्यको वचत रकम व्यक्तिगत वचत खातामा चढाउने,
(३) व्यक्तिगत वचत खता अनसारको रकम प्रत्येक सदस्यको पास वकमा चढाई प्रमाणका लागि

(६)निर्णय अनुसार गर्नु पर्ने लगानी गरि असुली समेत गर्ने र लगानी र असुलीको अभिलेख राख्ने ।
(७)सम्पूर्ण सदस्यहरुको गत बैठक सम्मको बचत रकम बैंकमा रहेको रकमसंग भिडाउनु पर्ने,
(८)ऋण लगानी पश्चात प्राप्त व्याज आम्दानी वा अन्य कार्य गर्दा प्राप्त हुन आम्दानीको वितरण गरि सबै सदस्यहरुको व्यक्तिगत खाता, पासबुक एवं बचत खातामा चढाउनु पर्ने,
(९)संस्थाले गरेको काम/कारोवारको लेखा परिक्षण गराउने
(१०)बैंकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रुपमा खाता संचालन गर्ने,
(११)अन्य सदस्यहरुसंग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने
(१२)संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने,
(१३) संचालक समितिको बैठक सामाजिक लेखापरिक्षण र बार्षिक साधारण सभामा संस्थाका सदस्यहरुलाई आर्थिक कारोबारको पारदर्शिता गराउने ।

(च) संस्थाका सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :
(१)बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
(२)संस्थाको हिसाव किताव वरावर चेक गर्ने ।
(३)संस्थाका पदाधिकारीहरुले गलत काम गरेमा अरु सदस्यहरुको सहयोग लिई तुरुन्तै कारवाही गर्न बैठकमा प्रस्ताव पेश गर्ने
(४)आवश्यक्ता अनुसार संस्था संचालनका लागि नीति, नियमहरु बनाउने र सो नियमहरु पालना भए नभएको हेर्ने ।
(५)आवश्यक्ता अनुसार अध्यक्ष , सचिव र कोषाध्यक्षलाई सघाउने,
(६)नियमित बचत बुझाउने र अरु सदस्यहरुलाई पनि बचत गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।
(७) आफुले लिएको ऋण समयमा तिर्ने साथै ऋण असुली गर्न सहयोग गर्ने (८) संस्था भित्र भएका विकृति हटाउन सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद ५

संस्थाको साधारण सभा

१०. संस्थाको साधारण सभाको गठन :

संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरु र सल्लाहकार समेत रहेको एक साधारण सभा हुनेछ । साधारण सभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा संस्थाको उपाध्यक्ष र निजको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ । साधारण सभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ । साधारण सभाको अधिवेशण २ वर्षमा एक पटक हुनेछ ।

११. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(क) संचालक समितिले पेश गरेको योजना, कार्यक्रमहरु र बार्षिक बजेट पारित गर्ने ।

(ख) संस्थाले गरेको कार्यहरुको मूल्यांकन गरी कार्यसमितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ग) लेखापरिक्षकबाट प्राप्त भएको बार्षिक लेखा परिक्षण प्रतिवेदन माथी छलफल गरी अनुमोदन गर्ने र लेखा परिक्षण प्रतिवेदनबाट देखिएका अनियमित बेरुजु रकमहरु मागि छलफल गरी नियमित गर्न नमिल्ने बेरुजु रकमहरु अशुल उपर गरी फछ्र्यौट गर्नका लागि कार्यसमितिलाई निर्देशन दिने ।

(ङ) संस्थाको कार्यसमितिका पदाधिकारीहरुको पदावधि पुगेको अवस्थामा कार्य समितिका पदाधिकारीहरुको विधान बमोजिमको प्रकिया अन्तरगत रही निर्वाचन गर्ने ।

(च) कार्यसमितिद्वारा पेश भएका विधान संशोधन, नियम तथा विनियम स्वीकृत गर्ने ।

(छ) सल्लाहकार चयनगर्ने साथै संस्थाको उद्देश्य अनुसारको कार्यमा योगदान पुर्याउने निकाय, संघ संस्था र संस्थाको सदस्य वा अन्य व्यक्तिहरुलाई सम्मान गर्ने ।

(ञ) अख्तियार प्रदान गर्ने साथै उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।

परिच्छेद ६

विविध

१२. आर्थिक लेखा कार्य व्यवस्था :

(क) संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक श्रोत हुनेछ ।

- सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क ।
- सदस्यहरुबाट गरिने नियमित बचत ।
- सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था, दाताहरुबाट प्राप्त निःशर्त सहायता/अनुदान ।
- संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त वा सेवा प्रदान गरेर आर्जित आय वा पुरस्कार ।
- संस्थाको कोषबाट आर्थिक आय ।
- संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुलाई ऋण परिचालन गरी कमाएको ब्याज, सेवा शुल्क र हर्जाना बापतको रकम ।
- नगरपालिकाले तोके अनुसारको कर, जरिवानाबाट प्राप्त हुने रकम ।
- अन्य विविध आम्दानीहरु ।

(ख) प्रत्येक असार मसान्त भएपछि लेखा तयार गरी परीक्षण पश्चात विवरण साधारण सभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ ।

(ग) संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद चल अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. टोल विकास संस्थाको बचत :

(क) टोल विकास संस्थाकाले सम्पूर्ण सदस्यहरुबाट नियमित रुपमा बचत संकलन गरी एक टोल विकास संस्था बचत खडा गर्नेछ ।

(ख) उक्त बचत प्रयोगका लागि संस्थाको बैठकको निर्णय आवश्यक पर्नेछ ।

(ग) बचत रकम सदस्यहरुको आर्थिक विकासमा खर्च गर्नुपर्ने छ ।

(घ) उक्त बचतमा सदस्य वा अन्य दाताबाट प्राप्त रकम पनि संस्था वा कुनै परियोजनाको लागी तोकी प्राप्त भएको भए सोही बमोजिम गरिनेछ ।

(ङ) यो बचतको रकम संस्थाको कार्य क्षेत्र भित्र संस्थाका सदस्यहरु बीच तोकिएको शर्त र व्यवस्था अनुरुप लगानी र असुली हुनेछ ।

(च) यो बचत निरन्तर चल्ने र बृद्धि हुँदै जानेछ ।

(छ) यो बचतमा संलग्न सदस्यहरुको दावी रहनेछ ।

(ज) संस्थाको कुनै सदस्यले बचत फिर्ता लिन चाहेको खण्डमा बसाई सरेर जाने परिस्थिति भन्दा बाहेकको हकमा साधारण सभाको निर्णय अनुसार हुनेछ ।

(झ) संस्थाको नयाँ सदस्य बनी संस्थामा प्रवेश हुन चाहेमा संस्थाको निर्णय बमोजिम बचत गरी प्रवेश हुनेछ ।

(ञ) यो बचतको संचालन संस्थाको बचत तथा ऋण नीतिले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(ट) संस्था दर्ता खारेजी वा विघटन भएमा संस्थाको सामुहिक सम्पत्ति नेपाल सरकारको हुनेछ । तर व्यक्तिगत बचतका आयहरु सदस्यहरुको हिसाब बमोजिम फिर्ता पाउनेछन् ।

(ख) अध्यक्ष आफ्नो राजीनामा उपाध्यक्ष मार्फत कार्यसमितिमा पेश गर्नु पर्नेछ र सो उपर समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

१५. अविश्वासको प्रस्ताव :

संस्थाको अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरु उपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६७ प्रतिशत सदस्यहरुले विशेष साधारण सभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसम्मतलाई बढी जोड दिईनेछ । तर दुई तिहाई सदस्यहरुको निर्णय अन्तिम र मान्य हुनेछ ।

१६. विधान संशोधन :

यस टोल विकास संस्थाको विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा संस्थाको साधारण सभाले सिफारिश गरी नगर समन्वय समितिमा पठाउने र नगर समन्वय समितिको बार्षिक भेलाको दुई तिहाई, बहुमतले पारित भई नगरपालिकाले प्रमाणिकरण गरेपछि संशोधित विधान लागु हुनेछ ।

१७. अन्य व्यवस्था :

(क) यस विधान बमोजिम टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरु मध्येबाट आर्थिक विकासका लागि उद्यम समूह/उद्यम तथा आवश्यक परेका बखत खास कार्यका लागि कार्यमुलक/उपभोक्ता समूह गठन गर्न सक्नेछ । उक्त उद्यमी समुहको काम, कर्तव्य तथा अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(ख) यो विधानको व्याख्या गर्ने अधिकार कार्यसमितिमा निहित रहनेछ ।

(ग) कार्यसमितिले संस्थाको उद्देश्य पुर्तिका लागि विधानको अधिनमा रही नियमावली बनाउन र उपसमिति गठन गर्नु परेमा सो समेत गर्न सक्नेछ ।

(घ) प्रचलित नेपालको ऐन नियमहरुसंग बाझिएको बुँदाहरु बाझिएको हदसम्म स्वत: खारेज हुनेछ ।

अनुसूची : २

टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्ने निवेदनको नमुना

श्री प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू ।

त्रियुगा नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

गाईघाट, उदयपुर

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गरी पाउँ ।

महोदय,

उपरोक्त विषयमा त्रियुगा नगरपालिका वडा नं........को ....टोलमा बसोबास गर्ने घरपरिवारहरुको मिति..को भेलाले वडा/नगरपालिका प्रतिनिधि श्री...र टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिका प्रतिनिधि श्री..को रोहबरमा पूर्व..............................पश्चिम..............................उत्तर..............................र दक्षिण..............................चार किल्ला सिमाना भएको..............................नामको टोल विकास संस्था गठन गरिएको हुँदा यस संस्थाको विधिवत दर्ता गरिदिनुहुन सादर अनुरोध छ ।

संलग्न कागजातहरु :

निवेदक

हस्ताक्षर :

नाम :

पद :

ठेगाना :

मोबाईल नं. :

अनुसूची : ३

• टोल विकास संस्था दर्ता र नविकरणको अभिलेखको नमुना

त्रियुगा नगरपालिका

टोल विकास संस्था दर्ता किताब

क्र. सं.	दर्ता नं.	दर्ता मिति	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या	अध्यक्ष	मासिक बचत	मासिक बैठक	भौगोलिक चार किल्ला	कैफियत

टोल विकास संस्था नविकरण किताब

क्र. सं.	दर्ता नं.	संस्थाको नाम	ठेगाना	हालको सदस्य संख्या	वर्तमान अध्यक्ष	पछिल्लो लेखापरीक्षण मिति	पछिल्लो साधारण सभा मिति	नविकरण मिति	नविकरण गरिएको अवधि	नविकरण गर्ने अधिकारी को हस्ताक्षर

अनुसूची : ४

टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र

त्रियुगा नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

गाईघाट, उदयपुर

संस्था दर्ता प्रमाणपत्र

दर्ता नं. : मिति :

त्रियुगा नगरपालिकाको टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७४ अनुसार वडा नं..........मा पूर्व...................पश्चिम.................उत्तर..................दक्षिण............... चार किल्ला भौगोलिक सिमाना भएको ....टोल विकास संस्थालाई दर्ता गरी यो संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

यस नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, शान्ति र सुशासन लगायतका